

לזכור את השקט/ גל סגל (מתוך הספר "הערת מעקב")
דווקא את השקט שהשתרר אחר־כך, זכר איתן. אולי בגלל שהשקט הזה היה מאיים. המוח כאילו פינה את תוכו וכמו בסופת ברקים חלפו בו מחשבות צורבות אנה ואנה. את קולה של אימא כבר לא שמע, אבל גם ההוא כבר לא הולך. כשהוא היה הולך, כל דרי הבית היו חשים זאת. לאו דווקא בחושי השמיעה או החישה. הם למדו לפתח חוש של הישרדות.

"הוא מגיע היום בשש – חייבים לסדר את החדר."
"הוא יבוא רעב מהעבודה – אני חייבת להכין אוכל."
הוא היה מגיע ופותח את הדלת הראשית. היו אלה שניות אחרונות של חסד, שבהן, למרות הכול, התעוררה תקווה. אולי הפעם יימשך הקול המחויך שליווה את כניסתו גם כשיפסע לתוך הסלון. רק שהוא לא ימצא כרית שאינה במקום או ספר המונח ליד השידה ולא על המדף. שרק האוכל יהיה טעים. שאימו תהיה לבושה כמו שהוא אוהב. שהשיער יהיה באורך הנכון.

פעם בא הביתה כשאימא חזרה מהמספרה. הוא תפס את השיער שלה וצרח: "מה זה?!"
הראש שלה נטה לכיוון קיבורת היד. המצח הלך והאדים. אימו הרימה את ידה וניסתה להפריד את האחיזה של ההוא מהשיער. והוא דווקא הידק את אחיזתו והפילה ארצה. זה היה האות לאיתן ולאחותו לזחול לחדר שלהם. איתן היה סוגר את הדלת ושם כרית על חור המנעול, כדי שלא יחדור שום הד ממה שקורה במטבח. וההוא היה נוהם נהמות שהרעידו את קירות הבית. עוד רגע ואז שוב השקט הזה. איתן ואחותו ספרו בלחש ביחד: "אחת, שתיים, שלוש, ארבע..." וכשהיו מגיעים לעשרים וחמש הייתה דלת הבית נטרקת. כוסות המטבח המצטלצלות נשמעו כמו צלצול בזירת האגרוף בערוץ הספורט בטלוויזיה, כשאחד השחקנים מוטל זב דם על הרצפה או שרוע על החבלים והמאמן מנגב את הדם מאפו. אז היה איתן מזיז את הכרית, פותח בזהירות את הדלת והם היו רצים למטבח, לוקחים מגבת ריחנית מהארון, מספיגים אותה במים, או שמים בה קרח ואיתן היה רוכן על פניה של אימו ומצמיד ברכות את המגבת אל אפה המדמם. אימא הייתה מושיטה אליו יד ללטף את שעריו. מגעה היה רועד.

"סליחה." הייתה ממלמלת, "סליחה ילד שלי."
איתן לא ידע על מה הסליחה. אומנם הוא כבר גדול דיו לדעת שעליו לקחת את אחותו לחדר ולסגור אותה, לשים כרית על חור המנעול ולחכות עד שההוא יסיים. הוא יודע לספור עד עשרים וחמש. הוא יודע לחכות לצלצול הכוסות הגואל, לקחת מגבת ולשים בה קרח, להצר את נימי הדם המפוצצים, אבל דבר אחד איתן לא מבין, למה אימא מבקשת סליחה.

כששב איתן מבית הספר שמח כל כך לראות את אימא. בכל השבוע האחרון לא הייתה בבית. נסעה לסבתא למנוחה. גם ההוא לא היה בבית יותר מדי. רק השכנה הייתה נכנסת פעמיים ביום כדי להכין אוכל ולראות שהילדים בסדר. אף אחד לא סמך על ההוא שיעשה זאת. השעות הארוכות בכיתה על הכיסא הקשה עברו בקושי. קולה של המורה נשמע לו כמו אוושת עלים סתמית ללא תוכן או משמעות. מוחו קדח. הבזקים חשמליים כמו נורו מכל פינה בראשו. הם לא התלכדו למחשבה ברורה. דמותה של אימו עלתה וצפה בו. חסרונה פצע את ליבו בכאב סמוי. כמו סכין מלובנת ההולכת ומסתובבת לתוך סרעפתו. הוא כמעט לא נשם. "אאאח!" שמע את פיו פולט לפתע.
המורה נפנתה אליו בבעתה וגערה: "אתה משמיע קולות?!" סוף סוף שומעים אותך. כבר חשבתי שאתה בובה שהציבו בכיתה!"

ועכשיו אימא בבית. ריח של מאפה מתוק חובט באפו כשהוא מושיט את ידו אל ידית הדלת וידו האחרת מלטפת ומזרזת את אחותו להיכנס עימו. חום נעים בבית. הווילונות הוסטו ושמש צוהריים חמה מלטפת את הקירות.

אימא נראית זוהרת. עומדת במכנסי ג'ינס כהים וחולצה לבנה בוהקת במיוחד. לובן החולצה כמו נוסך אור על פניה. עיניה מאירות. גם העין השמאלית. אפילו הקו האדמדם החקוק על מצחה נראה ורוד יותר. היא מושיטה ידיים אל שני ילדיה והם נחפזים להיצמד אליה, לחוש את מגעה הטוב ולנשום את נשימותיה העמוקות. איתן מרפה מעט את אחיזתה ומתרחק. הוא מאפשר לאחותו להידחק אליה ולהיצמד לכל גופה של האם. מציץ אל העוגה שנאפית בתנור. רואה את צבעה החום והבוהק. מתפתה ופותח את דלת התנור ושואף לריאותיו מלוא הריח המתוק-מתוק הזה.
"מתי העוגה תהיה מוכנה, אימא?"

"כשהוא יבוא, ילד." עונה האם ולא היה בקולה אותו רעד שנלווה כל אימת שהזכירה את קיומו של ההוא.
"הלואי שהוא לא יבוא." אומרת האחות.

עוד שעה קלה ישבו עם אימם בחום הקרניים החודר את תריסי הסלון. נושמים את ריחה הטוב המתערבב בריח העוגה הנאפית. נדחקו אלו באלו. שלוה התפשטה באיבריהם. בדממה מוחלטת ישבו להם. נצמדים ונאחזים. מבקשים להתלכד לגוף אחד ולישות אחת. כאילו ידעו ששלוה כזו כבר לא ימצאו לעולם. שלא תחזור שעת הרצון הזו והיא תיעלם ותימחה מעל פני האדמה. ואפילו הזיכרון יהיה עמום ובלתי מושג. עד שנשמע קול המפתח שסובב את מנעול הדלת הראשית.

מערך שיעור

מטרות

1. התמודדות עם אלימות במשפחה מנקודת מבטם של הילדים
2. הסיפור הקצר, אקספוזיציה ותפקידה
3. מוטיב הקול והקשר לשם הסיפור

מהלך

1. קריאת הסיפור. לאחר השורות הראשונות, לעצור ולאסוף רגשות, מחשבות ציפיות להמשך העלילה
2. מוטיב הקול להדגיש כל פעם שהטקסט מדבר על קולות.
- "קולה של אמא" "קולו של ההוא" הכרית ששמים על חור המנעול כדי לא לשמוע את הקולות, כוסות המטבח כמו צילצול בזירת אגרוף. קולה של המורה כמו אוושת עלים, הקולות שאיתן משמיע בכיתה. קול המפתח שסובב את מנעול הדלת הראשית.
3. בנקודת המפנה, המספר מתאר לנו את הדברים בחושים של ריח ומגע, מדוע? כיצד המעבר למוטיב של מגע וריח מסייע לחדד את נקודת המפנה בסיפור.
4. אימא הייתה מושיטה אליו יד ללטף את שעריו. מגעה היה רועד. "סליחה." הייתה ממלמלת, "סליחה ילד שלי."
- איתן לא ידע על מה הסליחה. אומנם הוא כבר גדול דיו לדעת שעליו לקחת את אחותו לחדר ולסגור אותה, לשים כרית על חור המנעול ולחכות עד שההוא יסיים. הוא יודע לספור עד עשרים וחמש. הוא יודע לחכות לצלצול הכוסות הגואל, לקחת מגבת ולשים בה קרח, להצר את נימי הדם המפוצצים, אבל דבר אחד איתן לא מבין, למה אימא מבקשת סליחה - מדוע לדעתכם ביקשה האם סליחה. מה הקושי של איתן עם שאלה זו?
5. מדוע לדעתכם משתמש המספר במילה "הוא" לתאור האבא?

להרחבה קראו את הכתבה שבעקבותיה נכתב הסיפור :

<https://m.yediot.co.il/Articles/5885554>

לשיקול המורה אם להביא גם את הכתבה בפני התלמידים.

=====

גל סגל מורה לספרות ואזרחות, מחנך ורכז שכבה. שימש שנים רבות כעוזר פרלמנטרי ודובר ברשויות מקומיות. ספרו "הערת מעקב" ראה אור בהוצאה עצמית בדצמבר 2021, קובץ סיפורים קצרים העוסק ברובו בעולמם של מורים ותלמידים ובמבט מפוכח מיישיר מבט אל מערכת החינוך וחושף את מה שקורה מאחורי דלת הכיתה.

זהו ספרו השני של גל. ספרו הקודם, ברוך הבא ילד, יצא ב 2006 בהוצאת הקיבוץ המאוחד. Segalgal.com

